

TULLIA LINDERS

TULLIA LINDERS blev ledamot av Vitterhetsakademien år 1989. Hon utnämndes till professor i antikens kultur och samhällsliv vid Uppsala universitet år 1979. På denna tjänst var hon aktiv fram till 1991. På vägen mot Uppsalaprofessuren innehade hon en docenttjänst i Lund och ett vikariat på professur i Stockholm.

För femtio år sedan, runt 1950 då Tullia började sin akademiska karriär, fanns det få kvinnor på tjänster inom klassisk fornkunskap och antikens historia, som ämnet hette dåför tiden. De kontrasterade med de många kvinnliga studenterna – för på studentsidan rådde som vanligt inom humaniora ingen brist på kvinnor. Det behövdes, förutom duglighet, ett stort mått av vilja och uthållighet för att som kvinna göra en akademisk karriär. Tullia hade dessa egenskaper. Med sitt mest framträdande forskningsområde, grekisk helgedomsadministration utifrån inskrifter, förfogade hon över en vetenskaplig profil som hon var i stort sett ensam om i svensk antikforskning, vilket förmodligen gagnade henne. När hon så småningom som professor nått fram till en stabil tjänsteställning vid universitetet, kunde hon i sin dagliga gärning utnyttja en tillgång av annat slag som inte heller alla förfogade över, nämligen en sund självbevarelsedrift i förhållande till den akademiska apparaten.

Tullias karriär följde en rak linje ända från skolan. På gymnasiet

gick hon helklassisk linje och studerade både latin och grekiska. Sedan fortsatte hon direkt in i ett motsvarande studium på universitetet, med latin, grekiska och, som tredje ämne, klassisk fornkunskap och antikens historia.

En första etapp i hennes högre studier var en licentiatexamen i detta tredje ämne, år 1954. Därefter vidtog en, som det skulle visa sig, mångårig lärartjänstgöring vid gymnasieskolor i Stockholm. Tullia undervisade just i det som hon skaffat sig utbildning för vid universitetet, nämligen de klassiska språken, och hon kunde utstoppa de språkliga kunskaperna med gedigna och stimulerande utblickar mot hela det antika samhällslivet tack vare sitt studium av klassisk fornkunskap vid universitetet. Jag hade själv på gymnasiet en manlig lektor som undervisade klassen i latin och grekiska utifrån samma kunskapsbas som Tullias, dvs. en licentiatexamen i klassisk fornkunskap, förutom tre betyg i vardera latin och grekiska; för mig blev det en upplevelse som stimulerade mig som gymnasist att gå vidare med klassiska studier vid universitetet. Men en fot försökte Tullia att ha kvar vid universitetet, precis som min egen gymnasielärare. Det kunde ske genom vikariatstjänster och lösa timmar, i ett växelbruk med skolundervisningen. Men framför allt skedde det genom vetenskaplig produktion och ett successivt arbete fram mot en doktorsexamen i antikens kultur och samhällsliv.

Denna examen förvärvade hon 18 år efter licentiatexamen, år 1972. Vid det laget var Tullia inte bara en erfaren pedagog utan en mogen forskare. Hon hade de facto varit vetenskapligt verksam hela tiden efter sin licentiatexamen. Hon hade rest och studerat i Medelhavsländerna, framför allt i Grekland, och vid olika museer i Europa. De första studierna som trycktes producerade hon bara ett par år efter licentiatexamen. Till karaktären var de arkeologisk-konstvetenskapliga. I ett av arbetena från denna tidiga period, 1950-60-talen, ägnade hon sig åt målad grekisk keramik. Keramiken utgör en hisnande stor och specialiseringskrävande del av den bevarade materiella kulturen från antiken. Senare i sitt liv skulle Tullia komma att vara ledare för den svenska delen av ett

Foto B. Alroth.

internationellt keramiskt forskningsprojekt, *Corpus Vasorum Antiquorum*, under Vitterhetsakademiens egid. Men Tullias viktigaste arbete från perioden handlade inte om keramik utan om gravstenar: fastlands-grekiska gravstenar från hellenistisk tid. Var och en av dessa gravstenar är försedd med en inskrift och en bilddekor. I publikationen som Tullia delade med en engelsk forskare (P.M. Fraser & T. Rönne, *Beotian and West Greek tombstones*, Acta Instituti Atheniensis Regni Sueciae, 4°, 6, Lund 1957) svarade hon själv för studiet av bilddekoren. Redan här lade hon i dagen en karakteristisk omsorgsfullhet, en vilja att vara bredtäckande och komparativ, som skulle följa henne i hennes vetenskap. Flera bedömare av hennes insats i gravstensboken har sagt att det hon skriver om de dekorativa elementen på gravstenarna är så fylligt, att det i realiteten blir till goda historiker över ornamentala motiv som andra forskare kan utnyttja som kunskapskällor.

Den nära bekantskap som Tullia gjorde med inskrifter i detta verk, även om de inte låg inom hennes eget ansvarsområde, måste ha haft en avgörande betydelse för att slussa henne vidare mot just inskriftsforskning. Avhandlingen bearbetar offentliga inventarielistor i form av inskrifter i sten över löst innehåll i templen, dvs. de skatter som tempel i den grekiska världen i allmänhet härbärgerade. Dessa bestod dels av offergåvor i värdefullare material, dels av vad vi idag skulle kalla kapital i form av mynt och opräglad metall. Hon behandlar i sin studie inventarierna i ett berömt Artemistempel som tillhörde stadsstaten Athen och låg i Brauron cirka tre mil öster om staden; närmare bestämt, den uppsättning av inventarielistor som förvarades på Akropolis i Athen (T. Linders, *Studies in the treasure records of Artemis Brauronia found in Athens*, Acta Instituti Atheniensis Regni Sueciae, 4°, 19, Stockholm 1972). Det krävs inte bara omfattande kunskaper i forngrekiska och i den formella textkritikens agenda för en sådan studie, utan också en kunskapsgrund i antik historia och antik ekonomisk förvaltning. Terminologin som möter i inskrifterna var känd i sin samtid och kunde alltså brukas utan förklaringar, men den frestar på den moderne uttol-

karens tålmod och det finns inga lätta vägar att nå klarhet. Tullia nådde åtskilliga klarheter.

Med detta arbete utvidgade Tullia sin kompetens från det arkeologiska fältet till det historiska – samtidigt som dessa inskrifter, med sina många referenser till materiell kultur, ägnade sig väl för behandling just av en arkeologiskt skolad person. Hon slog ned sina bopålar ordentligt i sitt nya vetenskapsområde när hon bara tre år efter den första monografen gav ut ytterligare en, i vilken hon också utgick från tempelinventarier. Här behandlade hon skatterna tillhöriga de så kallade Andra gudarna i Athen (T. Linders, *The treasurers of the other gods in Athens and their functions*, Beiträge zur klassischen Philologie, 62, Meisenheim am Glan 1975). Det gav henne tillfälle att ta ett grepp om en problematik som gäller administrationen av tempelegendom i Grekland, nämligen huruvida tempelskatterna under politiskt tryck kunde sekulariseras, i betydelsen administreras centralt som en finansreserv för politiska och nationella syften – något som Tullia med solid argumentation tillbakavisade utifrån sitt athenska studiematerial.

Med sitt samlade arbete om antika grekiska tempelinventarier och samhällets handhavande av dem etablerade sig Tullia Linders också internationellt. Hon blev känd och erkänd i internationella kretsar för sin insats som epigrafiker och tempelekonomispecialist på det grekiska området. Kombinationen epigrafik-ekonomi låg vid tiden för Tullias akademiska början knappast i någon mittfåra inom antikvetenskapen. Idag känns den märkvärdigt aktuell. En distinkt modern ansats har också det populärvetenskapliga författarprojekt som Tullia genomförde efter pensioneringen. Hon skrev i rask takt två uppslagsverk för Rabén Prismas förlag, *Vem är vem i antikens Grekland: människor och gudar under tusen år fram till Kristi födelse* (Stockholm 1995) och *Vem är vem i romarriket: människor och gudar* (Stockholm 1998). De sista åren hade hon problem med hälsan. Men hon arbetade ändå vidare vetenskapligt, och hon besökte Vitterhetsakademiens sammanträden. Slutstenen på hennes livsverk blev en artikel inom hennes centrala forskningsområde som

hon fick antagen så sent som 2007, som 82-åring, i *American Journal of Archaeology* (vol. 111, 2007), en högt ansedd tidskrift som står på antikforskningens bibliotekshyllor överallt i världen. Hon avled den 25 maj 2008.

Vem är vem-böckerna visar, skulle jag tro, på ett grunddrag hos Tullia i förhållande till antiken: det som intresserade henne mest var nog möjligheten att lära känna antikens enskilda människor och gudar via de bevarade texterna om dem; således kontakten med den mänskliga och gudomliga population som hör till det klassiska arvets kärna. En gång vid ett samtal fick jag klart för mig att hon särskilt uppskattade Xenophon, historikern från Athen (slutet av 400-talet, första hälften av 300-talet f.Kr.). Hos den moderna eftervärlden är Xenophon mest känd för sin skrift *Anabasis*, en redogörelse för en persisk militär expedition i vilken en stor kontingent grekiska legosoldater ingick och som slutade i debacle. Bland grekerna fanns Xenophon själv. Han ledde som en av två befälhavare grekerna när de trasslade sig hem till Grekland från Persien via nuvarande Kurdistan, Armenien och södra Svarta havskusten – en förskräckande upplevelse för dem som var med men spännande läsning för oss i soffhörnet. Xenophon skrev också ett historieverk som i tiden börjar där Thukydides' verk slutar, och han ägnade sig också åt att författa biografier. Xenophon är en intelligent iakttagare med ett märkbart personintresse; han är ämneskunnig och stilistiskt kapabel, han är nykter och konkret. För oss som kände Tullia är det lätt att inse varför den xenophontiska personligheten, såsom den är avläsbar i hans texter, vann hennes sympati: den hade en klar resonansbotten hos henne själv.

Eva Rystedt